

Mer om ...

Politisk information i skolan

- Det är bra om skolan uppmuntrar att politiska partier kommer till skolan och tar tillvara de möjligheter som denna samverkan kan medföra
- Skolan måste behandla alla partier lika
- Rektorn bestämmer över skolans område och ansvarar för ordningen på skolan
- Genom en ändring i regeringsformen klargörs att objektivitetsprincipen gäller även för fristående skolor, vilket innebär att även fristående skolor måste behandla politiska partier lika

En möjlighet för skolan att utöva sitt demokratiska uppdrag

Skolan ska främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedborgare genom att vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Det är då viktigt att skolan är en fysisk arbetsplats där eleverna kan möta olika åsikter och värderingar. Det är bra om skolan uppmuntrar att politiska partier kommer till skolan och tar tillvara de möjligheter som denna samverkan kan medföra.

Det är bra om rektorn tar initiativ och bjuder in politiska partier. På så sätt kan skolan vara mer förberedd och styra upp hur partierna ska få verka i skolan.

De utgångspunkter som skolan har att beakta är i korthet följande.

Skolan är ingen allmän plats utan det är rektorn som bestämmer vem som får vistas i skolan. Det är också rektorn som ansvarar för ordningen på skolan.

Om rektorn beslutar att politiska partier ska få komma till skolan och bedriva opinionsbildning måste skolan behandla alla partier lika. Rektorn kan inte neka ett parti tillträde enbart på grund av partiets politiska åsikter.

Urvalet av partier som bjuds in till skolan måste göras objektivt. Det anses som objektivt om skolan bjuder in alla partier som är representerade i riksdagen eller i kommunfullmäktige.

Alla partier behöver inte bjudas in samtidigt. Det är då viktigt att också de partier som inte bjuds in till ett tillfälle får komma till skolan vid ett annat tillfälle under likvärdiga förutsättningar om de framför sådana önskemål. Ett parti som inte vill delta i samma sammanhang som ett annat parti har inte rätt att kräva att skolan anordnar ett särskilt tillfälle för det partiet.

Även om kommunfullmäktige eller styrelsen för skolan har tagit fram riktlinjer för hur skolorna i kommunen ska förhålla sig till politiska partier så måste rektorn ändå fatta sina beslut utifrån tillämpliga bestämmelser. Kommunen kan inte genom riktlinjer eller på något annat sätt besluta om avsteg från författningarna.

Rektorn har möjlighet att begränsa politiska partiers tillträde till skolan om det är motiverat av ordningsskäl och de negativa konsekvenserna för ordningens upprätthållande är klart påvisbara. Samtidigt får skälen inte ha något samband med partiets åsikter då det skulle strida mot kravet på saklighet och opartiskhet.

Om eleverna på skolan hotar med att orsaka störningar och bråk om ett visst parti kommer till skolan, så utgör inte heller det ett acceptabelt skäl för skolan att neka ett parti tillträde. Skolan får inte heller anföra den allmänna ordningen, praktiska skäl eller liknande skäl som ett svepskäl för att inte släppa in ett politiskt parti.

Lagstiftningen om förbud mot kränkande behandling eller diskriminering kan inte åberopas som skäl för beslut som strider mot grundlagarna.

En tillåten lösning är att alla partier nekas tillträde. En sådan lösning är dock svår att förena med skolans demokratiska uppdrag och är därför mindre lyckad.

Politiska partier i fristående skolor

Grundlagsbestämmelserna om yttrandefrihet och tryckfrihet reglerar de enskildas rättigheter gentemot det allmänna, dvs. mot stat och kommun. De fristående skolorna är inte en del av det allmänna, vilket innebär att dessa regler inte gäller direkt för dessa skolor. Däremot gäller den värdegrund som slås fast i 1 kap. 5 § skollagen också för de fristående skolorna.

Fristående skolor står inte under JO:s och JK:s tillsyn. Skolinspektionen är den enda myndighet som granskar skolverksamheten.

Den 1 januari 2011 trädde ändringar i regeringsformen i kraft. Bland annat ändrades 1 kap. 9 § regeringsformen som innehåller den grundläggande bestämmelsen om kravet på objektivitet och opartiskhet. I paragrafen har uttrycket "*fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen*" ersatts med "*fullgör offentliga förvaltningsuppgifter*". Genom ändringen klargörs att objektivitetskravet gäller även för fristående skolor. Det här innebär att även fristående skolor måste behandla politiska partier lika.

Det finns som framgått ovan inte något formellt hinder för någon skola oavsett huvudman att säga nej till all medverkan från de politiska partierna. Detta är dock mindre lämpligt med hänsyn till att skolan (oavsett huvudman) förutsätts ha en öppen inställning till det omgivande samhället, och att medverkan från utomstående är ett naturligt inslag i en skolas verksamhet. Befarade ordningsstörningar på grund av negativa reaktioner från elevernas sida är i regel inte tillräcklig orsak att säga nej till ett parti. Undantag kan dock göras om det finns farhågor för att det kan uppstå så våldsamma reaktioner från elever och föräldrar att skolan riskerar att tappa kontrollen över situationen.

Hur kan skolan förbereda sig och vad kan skolan göra om något går fel?

Skolan är ingen allmän plats och rektorn har ansvar för ordningen på skolan. Med hänsyn till skolans arbetsformer och fostrande uppgift har begreppet ordning ett något vidare innehåll inom skolan än det har till exempel när det är fråga om en allmän plats. Med detta som utgångspunkt har skolan – även när politiska partier medverkar i skolan – till uppgift att tydligt visa vilka värderingar som gäller och inte låta budskap som strider mot värdegrunden stå oemotsagda. Skolan ska samtidigt verka för demokratins idéer och uppmuntra att skilda uppfattningar förs fram

Förbered och ha beredskap

I allmänhet fungerar politiska partiers medverkan i skolan utan problem. Men det är viktigt att skolan har en beredskap för att hantera situationer som kan uppkomma när politiska partier beretts tillträde till skolan.

Det kan vara bra att ta fram en strategi för de politiska partiernas deltagande i skolan. Strategin kan ingå i skolans ordningsregler. Det är viktigt att strategin tar sin utgångspunkt i gällande författningar. Exempelvis måste skolan behandla alla lika, men alla partier behöver inte bjudas in samtidigt.

I strategin kan även ingå en beredskap för att hantera situationer som kan uppkomma i samband med opinionsbildande verksamhet i skolan. Genom att ta fram strategin tillsammans med eleverna kan skolan bana väg för ett möte med de politiska partierna där alla kommer till tals och man lyssnar på varandra.

Om skolan befarar att det kommer att bli ordningsproblem på skolan kan det vara bra att informera polisen om att politiska partier kommer till skolan och att skolan befarar eller har fått indikationer på att det kan bli bråk på eller utanför skolan. Skolan kan tillsammans med polisen göra en riskbedömning och utifrån den bestämma vilka förberedelser som kan vara nödvändiga. Det är en angelägen uppgift för skolan att vidta de åtgärder som bedöms som nödvändiga för att inte påverkas av påtryckningar utifrån.

I de fall det uppstår oroligheter, aggressiv ordväxling, tumult eller bråk som

inte upphör av sig självt behöver skolan ha kännedom om vilka befogenheter rektor och lärare har att ingripa.

En skolledning har både rätt och skyldighet att ingripa mot åsiktsyttringar som medför att ordningen inte kan upprätthållas i skolan eller om själva åsiktsyttringen är brottslig eller innebär kränkningar eller trakasserier. Skolan är ingen allmän plats men den är inte heller en frizon utan ska spegla de regler som gäller för samhället i övrigt.

Skolan har däremot inte rätt att förbjuda åsiktsyttringar enbart på grund av att åsikterna står i strid med de grundläggande demokratiska värderingar som ligger till grund för vår samhällsuppfattning. I fall av det slaget är skolans handlingsfrihet begränsad till undervisande och uppfostrande metoder.

Den som uttalar sig kränkande om andra riskerar att göra sig skyldig till förtal eller förolämpning. Den som i uttalande eller annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung eller trosbekännelse, gör sig skyldig till hets mot folkgrupp.

Det är rättsväsendet som i praxis avgör gränserna för vad som enligt brottsbalken utgör brott.

Det saknas bestämmelser som reglerar hur skolans personal ska agera vid misstänkta brottsliga gärningar. Frågan måste bedömas från fall till fall och det måste i många fall anses vara en bedömningsfråga om en polisanmälan ska göras eller inte. Ta gärna kontakt med kommunens jurist eller polisen för hjälp med bedömningen av om en anmälan ska göras eller inte.

Aktuella bestämmelser

Det finns inte någon uttrycklig bestämmelse som specifikt reglerar frågan om politisk opinionsbildning i skolan utan det är flera olika bestämmelser som måste beaktas.

De bestämmelser som framför allt är av intresse är de medborgerliga fri- och rättigheterna i grundlagarna och Europakonventionen. Bestämmelser som reglerar enskildas rättigheter mot det allmänna, dvs. stat och kommun. Grundlagarna är överordnade bestämmelser i skolförfattningarna och andra lagar kan bli tillämpliga.

De *grundlagsbestämmelser* som framförallt blir aktuella när frågan om opinionsbildande verksamhet i skolan prövas är den s.k. objektivitetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen (RF), bestämmelsen om yttrandefrihet i 2 kap. 1 § RF och bestämmelserna om tryckfrihet i tryckfrihetsförordningen (TF).

Sverige har genom att underteckna den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (*Europakonventionen*) förbundit sig att följa konventionen.

Konventionen och vissa tilläggsprotokoll gäller sedan den 1 januari 1995 som lag här i landet. Syftet med konventionen är att tillförsäkra enskilda rättigheter i förhållande till staten. I regeringsformen har en bestämmelse införts som innebär att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Förutom grundlagarna aktualiseras bestämmelser i *skolförfattningarna* (skollagen, skolformsförordningarna och läroplanerna) och *diskrimineringslagen* när rektorn ska ta ställning till opinionsbildande verksamhet i skolan. Det kan också vara bra att känna till vissa bestämmelser i *brottsbalken* som kan komma att aktualiseras om det uppstår oroligheter och bråk på skolan.

Läs mer på www.skolverket.se